

bleek ons, dat de Zwartkopmeeuwen inmiddels hun legsel compleet hadden, n.l. 3 eieren. De juiste datum van het uitkomen van de eieren is ons helaas niet bekend, doch het staat vast, dat alle eieren zijn uitgebroed. Hierna was het raadzaam op voldoende afstand van het nest te blijven, want wanneer de jongen in de Kokmeeuwenkolonie liepen, werden ze door de adulte Kokmeeuwen aangevallen. Zeker is, dat twee jongen bij de laatste waarneming bijna vliegvlug waren en een derde door de Kokmeeuwen werd doodgepikt. Volledigheidshalve willen wij hierbij nog vermelden, dat wij in de gelegenheid zijn geweest van dit broedgeval zeer geslaagde smal-film- en foto-opnamen, zowel in zwart-wit als in kleuren te vervaardigen.

Summary: A brooding-case of the Mediterranean Gull in the Province of Zuid-Holland, Netherlands.

On May 18th, 1959 a nest (with 2 eggs) of the Mediterranean Gull was found in a colony of Black-headed Gulls on a sandbank near the isle of Goeree-Overflakkee, in the Province of Z.-Holland, Netherlands. On June 5th it contained 3 eggs. The young ones hatched safely, but one of them was killed by a Black-headed Gull later on. The others were nearly fledged when they were seen last. Four out of the eight records in the Netherlands concern single birds, only seen in a colony of Black-headed Gulls, but in 1935 a specimen was coupled with a Black-headed Gull. This time however two birds were seen, the second also in the neighbourhood of the brooding bird.

Waarneming van een Provençaalse Grasmus (*Sylvia undata*) te Hoophuizen

door

A. A. TJITTES

(With summary: First observation of the Dartford Warbler in the Netherlands)

Op de avond van 2 april 1959 kwam de heer Rob A. MOOSER, een N.J.N.-er uit Apeldoorn, mij vertellen, dat sinds 1 april een Provençaalse Grasmus zich ophield in de Sleedoornbosjes op de dijk te Hoophuizen ongeveer op de plaats, waar een duiker het water van een beekje onder de dijk doorvoert. Met weinig hoop op het zien van deze nog nooit in ons land waargenomen vogel, waarvan ik de zuidelijke subspecies in de Provence en op Corsica had gezien, begaf ik mij de volgende morgen met mijn zegsman op weg. Zodra wij op de bovengenoemde plaats waren aangekomen, wees mijn gids mij een vogeltje, dat onmiddellijk als een *Sylvia undata* te herkennen was. Het donkere uiterlijk, de bruine onderkant, het rode oog, de opgewipte, trapvormige, enigszins rafelige staart sloten elke gedachte aan een andere vogel uit. En dan het gedrag: rusteloos wipte het vogeltje in de Sleedoorns rond, was makkelijk doch nooit lang achtereen te observeren. Soms vertoonde het zich op een paar

meter afstand van ons, of vloog tussen de beide waarnemers door naar een naburig bosje, verdween er in, doch was daar na enkele ogenblikken door ons weer gevonden. De droge grazige dijk met zijn dichte doornbossen van Sleedoorn, Meidoorn en Rozen komt tamelijk goed overeen met de biotoop van deze maquisvogel, die uit zijn areaal verdwaald, zeker geen betere plek in deze streek zou hebben kunnen vinden. Daar hij zich hardnekkig bepaalde bij de enkele bosjes in de buurt van de duiker, was het niet moeilijk hem telkens weer in het oog te krijgen. Als we al te dicht naderden, hoorden we een kort tük-tük en ook een enkele maal tsjirr.

Na een half uur observeren trokken wij ons terug en werd het „Handbook of British Birds”, dl II, 5de druk, voor de dag gehaald. Onze vogel leek het meest op de afbeelding van een ♀ in het eerste winterkleed, hoewel de kop en rug donkerder waren en meer overeenkwamen met de afbeelding er naast van een ad. ♂. De Vogelgids van PETERSON, c.s. geeft op plaat 56 een Provençaalse Grasmus, zoals ik die op Corsica gezien heb. De onderkant van onze vogel lijkt meer op de borst van de Baardgrasmus op dezelfde plaat. De witte stipjes aan de keel, die bij ons exemplaar op korte afstand duidelijk te zien waren, wijzen er op, dat het winterkleed nog niet geheel verdwenen was. Gedurende de drie dagen van waarneming werd geen zang gehoord. Uit het bovenstaande zou men kunnen opmaken met een ♀ in eerste winterkleed te doen te hebben.

In de namiddag van de 3de april constateerde MOOSER, dat de vogel nog op dezelfde plaats aanwezig was; toen ik daar na zonsondergang nogmaals kwam, was hij verdwenen. Hoewel op 4, 5 en 6 april door verscheidene goede veldwaarnemers de omgeving grondig werd afgezocht, werd de vogel niet meer gezien. Hij was toevallig ontdekt door de heer L. J. TURKENSTEEN uit Arnhem, die op de 1ste april een excursie van de N.J.N. langs de kust van het Veluwe-meer bij Hoophuizen leidde. Later schreef hij mij daarover het volgende:

„Iedereen was reeds op de fiets gestapt om zich naar het restaurant te Hoophuizen te begeven. Daar er iets aan mijn fiets haperde, bleef ik alleen achter en juist toen werd mijn aandacht getrokken door een vogeltje, dat opviel door zijn rusteloos gedrag en zijn lange, opgerichte staart. Dat het hier een grasmus betrof, stond voor mij al vast, maar wie schetst mijn verbazing, toen na enig determineren en vergelijken alleen de Provençaalse Grasmus in aanmerking kwam. De vogel was goed waarneembaar en liet zich gemakkelijk benaderen. Door zijn wat grauwere kleur dan op de afbeelding in de Vogelgids en het feit, dat geen zang werd gehoord, slechts alarmerende geluiden, kreeg ik de indruk met een vrouwelijk exemplaar te doen te hebben”. Tot zover de heer TURKENSTEEN. De mededeling van zijn waarneming heeft verscheidene N.J.N.-ers naar de bewuste plek gelokt. Zij hebben daar gedurende 3 dagen de vogel kunnen observeren, zoveel als het hun maar lustte.

Nu laat ik nog een beschrijving van de vogel volgen door Rob A.

MOOSER, die hem zeker wel het langst en zeer nauwkeurig heeft bestudeerd:

„De punten, die hier eerst in het oog vielen, waren: 1. De vogel was in het geheel niet schuw, zodat hij tot op een paar meter benaderd kon worden. 2. De donkere verschijning ondanks het feit, dat de onderzijde lichter was dan op de afbeelding in de vogelgids is aangegeven. 3. Het „rode” oog (rode oogring, de iris was donkerder, rood-bruin). 4. De schuin naar achteren opgerichte staart, waarmee hij voortdurend op en neer wipte. 5. De witte keelstippels, die onder de snavel beginnende waaivormig uitliepen en op korte afstand duidelijk te zien waren. 6. Het korte, duidelijke tjuk-tjuk, een enkele keer tjirr, dat de vogel liet horen. Verdere beschrijving: Een flets oranjerood tot lichtbruin gekleurde keel, borst en buik, het donkerst aan de keel. Tussen de poten was aan de buikzijde een lichte, doch niet witte, vrij brede streep te zien. De kop was vooral aan de zijden donker grijs, welke kleur onder het oog doorliep. De rug met de vleugels en staart waren donkergrijs-bruin. Aan de onderkant van de enigszins uitgerafelde, trapvormige staart zaten enkele witte pennen, die ook aan de zijkanten van de staart zichtbaar waren. In de vlucht was het, of de staart er zomaar aangeplakt was, er niet bij hoorde, zo raar hing deze er dan bij. De snavel was aan de bovenkant donker, aan de zijden bij de basis lichter gekleurd. De kleur der poten was overwegend zachtgeel”.

Het zal wel niet mogelijk zijn uit het bovenstaande tot vaststelling van de subspecies te komen. Met veldwaarnemingen alleen krijgt men dat niet voor elkaar bij ondersoorten, die slechts weinig van elkaar verschillen.

Volgens het verspreidingskaartje in de Vogelgids is de vogel nog niet in Duitsland waargenomen, evenmin als in België en Nederland. NAUMANN vermeldt echter, dat de vogel tweemaal op Helgoland is geweest. GÄTKE vermeldt nl., dat REYMERS daar een ad. ♂ heeft bemachtigd en op 31 mei 1851 zag hij zelf eveneens een ad. ♂ op enige passen afstand in een doornheg bij zijn buurman.

Ik hoop, dat de vertaler en bewerker van de Nederlandse uitgave van de Vogelgids het mij niet euvel zal duiden, dat ik hier de term „Provençaalse Grasmus” gebruikt heb, terwijl de Vogelgids „Provence-grasmus” geeft. Maar naast de namen: Sardijnse Grasmus, Europese Kanarie, Engelse Gele Kwikstaart, Spaanse Mees, etc. eveneens in deze gids voorkomende, lijkt de naam: Provence-Grasmus er bij vergissing ingeslopen te zijn en daar tussen die echte Hollandse namen niet thuis te horen.

Literatuur:

- PETERSON, R. T. c.s.: Vogelgids, vertaald en voor Nederland bewerkt door Mr. J. Kist. 1e dr.
WITHERBY, H. F. c.s. (1952): The Handbook of British Birds, Vol. II.
NAUMANN, J. F. (1905): Naturgeschichte der Vögel Mitteleuropas, Band II.
HARTERT, Dr. Ernst (1910): Die Vögel der palaäarktischen Fauna. Band I en II (1910).

Summary: First observation of the Dartford Warbler (*Sylvia undata*) in the Netherlands.

During the first three days of April 1959 a Dartford Warbler sojourned in some blackthornbushes at the coast of the Veluwe-lake near Hoophuizen. The leader of an excursion of the N.J.N. (The Dutch young-people's Union for the Study of Nature) discovered the bird, which was afterwards seen by many members of that union and by the author. The bird was most looking like the figure of a first winter-female on Plate 40 of the Handbook of British Birds, volume II (1952). No song was heard.

De Groenlandse Kolgans, *Anser albifrons flavirostris* Dalgety & Scott, nieuw voor Nederland

door
J. KIST

Op 15 december 1957 namen KLATTE, TEKKE en ik nabij Willemstad op de ter hoogte van de samenvloeiing van Hollandsch Diep, Haringvliet en Volkerak gelegen uiterwaarden een troep van ongeveer 500 Kolganzen waar. Toen wij deze troep vanaf de dijk in de kijker namen, viel ons oog op twee adulte Kolganzen, die aanmerkelijk donkerder waren dan de hen omringende ganzen. Niet alleen de bovendelen maakten een donkerder indruk, maar ook de onderdelen waren veel zwaarder zwart gebandeerd. Bij één der vogels was eigenlijk van bandering geen sprake meer, want de gehele onderborst en buik waren effen zwart met onregelmatige zwarte „uitlopers” langs de zijden. Hoewel de ganzen zich op vrij grote afstand bevonden, konden wij — dank zij het zonnige weer — bij aandachtige nadere beschouwing vervolgens nog constateren, dat de snavel van beide exemplaren niet rose, maar duidelijk oranjegeel was, en wel iets meer naar het geel zwemend dan de oranjegele poten.

Het lijdt voor mij geen twijfel, dat onze beide ganzen behoorden tot de Groenlandse vorm van de Kolgans, *Anser albifrons flavirostris*. Dit is immers de enige vorm van de Kolgans, die een gele tot oranjegele snavel heeft; alle andere vormen hebben een duidelijk rose snavel, die alleen op het midden van de culmen geel getint is. Van de in Europa voorkomende nominaatvorm verschilt *flavirostris* bovendien door de donkerder bovendelen, die op mantel en schouders aanmerkelijk minder markante lichte vedertoppen (en dus een smallere bandering) vertonen, door de gewoonlijk veel zwaardere zwarte bandering van de onderdelen en door de smallere witte eindband van de staart. Deze verschillen zijn bij elkaar genomen zo opmerkelijk, dat voor de determinatie *flavirostris* niet tot het uitsluitend domein van de museum-expert behoort, maar wel degelijk moet worden beschouwd als een „veldsoort” (zoals de Bonte Kraai, Rouwkwikstaart, Engelse Gele Kwikstaart, Kleine Rietgans, Witbuikrotgans enz.), welke binnen de competentie van de veldornitho-